

Digimajandus ja side

64. Eesti eesmärk on saada ELis juhtivaks riigiks tehisintellekti (TI) arendamisel ja kasutamisel. Osaleme ELi TI rahastusprojektides, et **tugevdada Eesti tehisintellekti arendusvõimekust** ning tagada ligipääs strateegilistele tehnoloogiatele.

65. Selleks, et tagada väike- ja keskmise suurusega ettevõtjatele **juurdepääs ELi kõrgjõudlusega andmetöötlu** (HPC), tuleb hoida teenus kättesaadav ja selle hind mõistlik. Eesti digimajanduse edendamiseks ja -võimekuse rakendamiseks on oluline, et ettevõtjad saaksid ligipääsu või osaluse tehisintellekti tehastes ning et meie väike- ja keskmise suurusega ettevõtted saaksid osalisteks ELi tehisintellekti hangetes. Nõudluse tekkimisel taotleme **Eestisse tehisaru tehase kohaliku haru** rajamist.

66. ELis tuleb toetada **uute andmepõhiste teenuste väljatöötamist ja võimaldada nende rahastamine ELi vahenditest**. Euroopa Komisjoni eestvedamisel tuleb luua Euroopa Liidu ülesed tehnoloogilised lahendused andmete turuplatsi ning andmete väärindamise ja taaskasutuslepingute sõlmimise ja täitmise jaoks.

67. **Üle tuleb vaadata ELi tasandil kehtestatud väärtuslike andmestike loetelu** (nt ruumiandmed, ruumiandmeteenus, energeetika, ühisveevärk ja -kanalisatsioon), mille suhtes tuleks olemasolevate riskide või ohuhinnangute tõttu kehtestada ühtsed avalikustamise piirangud.

68. ELi füüsilise isiku digitaalne identiteet **eID peab olema piiriülevalt koosvõimeline** ja võimaldama isiku usaldusväärset tuvastamist. Selleks on vaja kiireloomuliselt välja töötada digikukru sertifitseerimisskeem.

69. **ELi andmevaldkonnas tuleb suurendada õigusselgust ja -kindlust. Selleks tuleb komisjonil tagada testkeskkondade ehk liivakastide loomine** ELi andmevaldkonna õigusaktide rakendamiseks, et anda ettevõtjatele ja avaliku sektori asutustele kindlus oma toote või teenuse ELi nõuetele vastavuse kohta.

70. ELis tuleb soodustada **privaatsustehnoloogiate ja turvaliste andmetöötluskeskkondade** kasutuselevõttu, et tagada andmete kasutamine ja väärindamine privaatsust tagaval viisil. Euroopa Komisjonil tuleb anda juhised ja luua selgus, millised privaatsustehnoloogiad on põhiõiguste kaitse seisukohalt ELis piisavad ja nõuetele vastavad.

71. Tähtis on **Põhjala-Balti Küberkonsortsiumi** ja teiste sarnaste ELi piirkondlike projektide algatamine ja tööle rakendamine, et tugevdada liikmesriikide koostööd ja ühiseid võimekusi küberintsidentide ennetamisel ja lahendamisel.

72. Küberrünnete arv liikmesriikide vastu lähiaastatel ei vähene. Küberkriiside juhtimise raamistiku põhjal tuleb komisjonil välja töötada **piiriülese suure mõjuga küberintsidentide reageerimise operatiivne plaan** ja selle rakendamist õppustel harjutada.

73. **Küberintsidentidest teavitamine** tuleb teha elutähtsa või olulise teenuse osutaja jaoks lihtsaks, sh

samast intsidendist tuleb teavitada vaid üks kord. Küberturvalisuse ja küberkerksuse õigusaktide alusel tootjalt või teenuse osutajalt **nõutavad riskianalüüsid** tuleb muuta ülesehituselt sarnaseks (nt analüüsi struktuur, taksonoomia, välp jmt), et vähendada eriti väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate halduskoormust.

74. **ELi küberturvalisuse ameti ENISA** esmane ülesanne on aidata liikmesriike küberturvalisuse võimearendusprojektides ja toetada liikmesriike küberründe korral. ENISA mandaat tuleb sellest lähtuvalt üle vaadata ja vabastada ta liikmesriikide abistamise ja toetamisega otseselt mitteseotud või ELi küberkompetentsikeskusega kattuvatest ülesannetest.

75. Vajalik on **keeletehnoloogiate** fokuseeritud arendamine Euroopa Liidu ametlikes keeltes, sh eesti keeles ja teistes ELi väikekeeltes. ELis tuleks määratleda keeleandmed väärtuslike andmestikena, realiseerida keeleandmeruum ja toetada ELi suure keelemudeli loomiseks vajaliku taristu arendust. **ELi keelise mitmekesisuse säilimiseks ja mahajäämuse vältimiseks on vajalik toetada TI arendamiseks vajaliku taristu loomist väikeriikidesse.** Peame oluliseks piisava koguse ja kvaliteediga väikeste keelekorpusete integreerimist tehisintellekti treenimisse nii, et tagatud on autoriõiguste kaitse.

76. Tehisintellekti lahenduste ülikiire arengu juures on oluline, et selle tagajärjel **ei kannataks autorid**, kelle teoseid on TI mudelite arendamise ja õpetamise protsessi tarbeks kasutatud. ELi tasandil tuleb luua tõhus **TI treeningandmete litsentseerimise turg** (keeleandmete kontekstis saaks see olla osa Euroopa Komisjoni loodud keeleandmeruumist) ja õiguslik selgus TI väljundi omandi suhtes. TI valdkondlikud tegevusjuhendid peavad andma **autoritele, esitajatele ja muudele õiguste omajatele vahendid oma õiguste kasutamiseks** ja jõustamiseks.

77. Kiirendada tuleb andmekeskuste rajamist, et tagada **füüsiline pilveteenuse taristu ELis** ja soodustada ELi jurisdiktsioonile alluvate füüsiliselt ELi territooriumil paiknevate **pilveteenuse pakkujate teket ja arengut**. Andmekeskuste rajamisel ja pilveteenuste pakkujate toetamisel tuleb lähtuda nii geograafilisest tasakaalust ELis kui ka tagada väikeste riikide ettevõtetele võrdsed võimalused. ELi pilveteenuse turu elavdamiseks toetame võimaluste loomist valida hangetel ELi pilveteenusepakkujaid.

78. Suurendada tuleb Euroopa Liidu jaoks **prioriteetsete rahvusvaheliste andmesidekaablitele toimepidevust** ja rünnakutele vastupanu võimet. ELi eelarvest tuleb tagada selleks piisavad vahendid.

79. **Telekommunikatsioonimaastiku** ümberkujundamisel on oluline vältida lahendusi, mis viivad sektoris tegutsevate ettevõtete sunnitud **konsolideerimisele**, kuivõrd seeläbi kahanevad konkurents, innovatsioon ja teenuste kvaliteet.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 19.06.2025